

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Disp. II. De objecto voluntatis Dei

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

DISPUTATIO II.

De objecto voluntatis Dei.

Supposita existentia voluntatis divinae, & cognitã ejus naturã, considerandum est ejus objectum, tam materiale, quam formale; tam motivum, quã terminativum, ex cujus notitia, natura & quidditas divinae voluntatis amplius manifestabitur.

ARTICULUS PRIMUS.

Quodnam sit objectum formale motivum & terminativum divinae voluntatis?

§. I.

Quibusdam praeiis referuntur sententia.

Pro intelligentia, & resolutione hujus difficultatis, Advertendum est, duplex solere assignari objectum formale & specificativum; unum motivum, & aliud terminativum. Illud est quod movet potentiam ad sui cognitionem; istud verò quod illius habitudinem terminat: verbi gratia in sententia illorum qui docent ens rationis pertinere ad objectum specificativum nostri intellectus, vel Metaphysicæ, ens reale est objectum adequatè motivum nostri intellectus, vel Metaphysicæ; quia illud solum potest movere intellectum ad sui cognitionem, per speciem sui representativam: objectum verò terminativum, est ens ut sic, ut abstrahit ab ente reali & rationis: quia ad utrumque potest ferri & terminari intellectus, vel Metaphysica. Querimus ergo, quodnam sit objectum formale, tam motivum, quã terminativum divinae voluntatis? In cujus difficultatis resolutione, licet sit magna sententiarum varietas, omnes tamen ad tres præcipuas reduci posse existimo.

Prima est assertio bonum in communi, ut abstrahit à bonitate divina & creata, esse objectum formale adequatum divinae voluntatis, ac proinde bonitatem creatam ingredi objectum formale divinae voluntatis, est inadæquatè. Ita Aureolus, Durandus, & Suárez, citati hic à Salmanticensibus.

Secunda docet objectum motivum divinae voluntatis esse solam bonitatem incretam, terminativum verò à creata & increta bonitate præscindere, & utrique esse commune. Hanc tenent Recentiores quidam, quos sine nomine referunt Salmanticenses loco citato.

Tertia verò sententia quæ est communis in Schola D. Thomæ, defendit objectum formale primum, tam motivum, quã terminativum divinae voluntatis, esse solam bonitatem incretam; bonitatem autem creatam, objectum duntaxat materiale, & secundarium.

§. II.

Vera sententia duplici conclusione statuitur:

Dico primò: Objectum formale motivum divinae voluntatis, est sola bonitas divina & increta.

A Probatum primò ex D. Thoma hic art. 2. ubi cum secundo loco sibi objecisset, Volitum movet volentem, sicut appetibile appetitum: si igitur Deus velit aliquid aliud à se, movebitur eius voluntas ab aliquo alio, quod est impossibile: Respondet. Ad secundum dicendum, quod in his, quæ volumus propter finem, tota ratio movendi est finis, & hoc est quod movet voluntatem: unde cum Deus alia à se non velit nisi propter finem, qui est sua bonitas, non sequitur quod aliquid aliud moveat voluntatem eius, nisi bonitas sua. Quibus verbis S. Doctor, & docuit, & probavit nostram conclusionem. Objectum enim motivum voluntatis est finis, quia medium ut medium, solum est volitum ut conducit ad finem: Sed sola bonitas increta est finis voluntatis divinae, juxta illud Proverbiorum 16. Omnia propter semetipsum operatus est Dominus: Ergo illa sola est objectum motivum voluntatis divinae.

B Secundo probatur conclusio. Voluntas specificatur ab objecto formali motivo: Sed divina voluntas specificari non potest à bonitate creata: Ergo nec ab illa moveri. Major constat, Minor verò probatur. Specificari à aliquo, est ab illo pendere, cum specificatio genus dependente sit, & specificativum habeat rationem causæ formalis, saltem extrinsecæ, respectu rei specificatæ: At divina voluntas non potest à bonitate creata pendere: Ergo nec ab illa specificari.

C Tertio probatur: Voluntas divina se habet ad suum objectum, sicut intellectus ad suum: Sed sola veritas increta est objectum motivum divini intellectus, ut in Tractatu de attributis ostendimus: Ergo & sola bonitas increta est objectum motivum divinae voluntatis.

D Quarto, illud per se primò movet divinam voluntatem, quod per se primò à divino intellectu apprehenditur; objectum enim motivum voluntatis, est bonum apprehensum, ut docent Philosophi: Sed sola bonitas divina & increta, per se primò apprehenditur ab intellectu divino: Ergo illa sola per se primò movet divinam voluntatem.

E Quinto, Sola divina bonitas est primum volubile, utpote prima bonitas, & primum ens: Ergo illa sola est objectum per se primò motivum divinae volitionis. Consequentia patet: objectum enim per se primò motivum volitionis divinae, non potest non esse illud quod est simpliciter primum volubile.

F Sexto, Amor Dei erga creaturas non est affectivus, sed effectivus: Ergo non allicitur, nec movetur à bonitate creata. Consequentia patet, amor enim effectivus non allicitur, nec movetur à bonitate objecti, quia eam in illo non supponit, sed ponit. Antecedens verò docetur frequenter à SS. Patribus, præsertim à D. Bernardo in Soliloquiis num. 12. ubi exponens discrimen inter amorem Dei erga nos, & nostri ad Deum. Nos affectu (inquit) tu effectum unum nos tu efficiens. Et cap. 4. de amore divino, Non afficitur à nobis, vel ad nos, cum nos amas: nos à te, & in te & ad te afficimur, cum amamus te: Et D. Thomas quæst. sequenti art. 2. dicit quod amor Dei est infundens, & creans bonitatem in rebus.

Ratio etiam id suadet, nam amor affectionis transformat amantem in amatum, & illi quodammodo subjicit: amor autem effectivus transformat amatum in amantem, & illi sua bona commu-

communicat: Sed repugnat Deum sic transformari in creaturam: Ergo & illam amore affectionis diligere.

Denique suadetur conclusio ex Tractatu de charitate. Si obiectum formale motivum divinæ voluntatis esset bonum ut sic, ut abstrahens à creato & increato, etiam obiectum formale motivum charitatis, esset bonitas ut sic, ut abstrahens à Deo & creaturis: Sed hoc repugnat: Ergo & illud. Sequela Majoris est evidens, charitas enim est participatio divinæ volitionis & amoris, ac prout habet idem obiectum formale motivum ac illa. Minor verò communiter docetur à Theologis in Tractatu de charitate, & evidenti ratione probatur. Si enim obiectum formale motivum charitatis esset bonum creatum, vel bonum ut sic abstrahens à creato & increato, illa non esset virtus Theologica: nam per hoc distinguuntur virtutes Theologicae à moralibus infusis & acquisitis, quòd primæ respiciunt immediatè Deum tanquam obiectum formale & specificatum, secundæ verò versantur circa obiectum creatum.

Dico secundo: obiectum formale terminativum divinæ voluntatis, esse solam bonitatem divinam & increatam, non autem bonum in communi, ut abstrahit à creato & increato.

Hæc conclusio iisdem rationibus patet ac præcedens, & potest insuper suaderi. Primò, quia illud est obiectum formale terminativum alicujus potentie, quòd per se primò ab illa attingitur, cætera verò ratione illius: Sed sola divina bonitas, cum sit primum bonum & primum volibile, ac per se primò representetur à divina essentia, ut habet rationem speciei & forme intelligibilis; per se primo attingitur à voluntate Dei, per actum amoris & dilectionis, cætera vero bona creata, & participata, attinguntur ratione illius: Ergo illa sola est obiectum formale terminativum divinæ voluntatis.

Probatur secundo conclusio: Obiectum formale terminativum alicujus potentie, debet habere perfectam cum ea proportionem & commensurationem in ratione objecti: Sed bonum ut sic, ut abstrahens à creato & increato, non habet perfectam cum divina voluntate proportionem & commensurationem: Ergo non est obiectum formale terminativum divinæ voluntatis. Major constat, Minor probatur. Bonum ut sic, ut abstrahit à creato & increato, est potentiale, & continet solum in potentia & in confuso, omnem rationem entitatis & bonitatis; voluntas autem divina est actus purissimus, & omnis potentialitatis expertus: Ergo bonum ut sic, ut abstrahens à creato & increato, non habet perfectam cum divina voluntate commensurationem; bene autem bonitas increata, cum illa sit actus purissimus, & perfectissimo ac actualissimo modo contineat omnem bonitatem creatam & participatam.

Tertiò suadetur conclusio: Si divina bonitas non haberet vim sufficientem ad adequatè terminandam voluntatem divinam, esset imperfecta in ratione objecti terminativi; non haberet enim tantam extensionem & attingibilitatem passivam ad terminandum, quantam divina voluntas habet activitatem ad volendum & amandum: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Dico tertiò: Creaturæ sicut obiectum terminativum materiale & secundarium voluntatis divinæ.

A Hæc conclusio patet ex dictis, cum enim creaturæ attingantur & amentur à divina voluntate, habent aliquam rationem objecti respectu illius: Sed non habent rationem objecti formalis, neque in movendo, neque in terminando, ut jam ostendimus: Ergo habent rationem objecti terminativi materialis & secundarii. Unde sicut ab habitu charitatis attingitur Deus, & proximus; Deus quidem tanquam terminus formalis, & tanquam ratio attingendi proximum; proximus verò ut obiectum materiale & secundarium: ita de creaturis, respectu amoris divini, cujus charitas est participatio, dicendum est; quòd scilicet solum ut obiecta materialia & secundaria attingantur, ratione nimirum bonitatis divinæ quam participant, vel representant.

§. III.

Solvuntur objectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem. S Augustinus 11. de Civitate, cap. 21. circa illa verba, *Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux*, sic ait, *Si querimus quis fecerit, Deus est, si per quid fecerit, Dixit fiat & facta est, si quare fecerit? quia bona est.* Ex quibus verbis hoc potest formari argumentum. Quando Augustinus dixit, quòd Deus fecit lucem, quia bona est; *ly quia* aliquam causalitatem importat: Sed non potest aliud genus causalitatis importare, quàm allicientis & moventis: Ergo ex mente Augustini, bonitas creata allicit & movet voluntatem divinam, & consequenter obiectum formale motivum divinæ voluntatis, non est sola bonitas increata, sed etiam creata, vel abstrahens ab utraque.

Respondeo primò, negando Majorem, nam *ly quia*, in sensu Augustini, nullum genus causalitatis importat, sed conditionem tantum requisitam ut lux à Deo fieri possit. Cum enim Deus non sit author mali, ut aliquid fiat à Deo, bonitas necessariò requiritur. Vel aliter explicari potest propositio Augustini, Deum nempe fecisse lucem, quia bonam: id est quia utilem ad quam ordinat omnia: non ita quòd bonitas universi, vel rationalis creaturæ, sit finis amoris Dei, vel efficientiæ eius activæ, sed duntaxat passivæ, & effectus à Deo facti.

Objicies secundo: In Deo non solum invenitur amor sui, sed etiam virtutes morales, quales sunt justitia & misericordia: At illæ virtutes non possunt in Deo subsistere, si sola bonitas increata sit obiectum formale motivum divinæ voluntatis: Ergo &c. Minor probatur: Obiectum formale motivum illarum virtutum, non est bonum increatum, sed creatum; obiectum enim misericordiæ, est aliena miseria ut sublevanda; obiectum verò justitiæ, est alienum jus ut servandum.

Confirmatur: Divina bonitas specificat amorem quo Deus seipsum diligit: Ergo non potest specificare attributum misericordiæ & justitiæ. Consequentia patet, cum enim illa attributa virtualiter distinguantur ab amore divino, debent habere diversa obiecta specificativa, virtualiter saltem distincta ab obiecto specificativo divini amoris.

Ad objectionem respondeo, concessa Majori, negando Minorem. Ad cujus probationem dicendum est, quòd licet obiectum formale motivum

142

15

16

vum iustitiæ & misericordiæ creatæ, sit miseria aliena, ut sublevanda, & jus alienum servandum; quia ob sui limitationem, non repugnat illis specificari, & moveri à bonitate & honestate creatæ, respectu tamen misericordiæ & iustitiæ divinæ non ita se res habet, cum repugnet illa attributa specificari & moveri à bonitate creatæ; sed misericordia divina movetur à divina bonitate, prout est ratio miserendi, & iustitia ab eadem bonitate, prout est Deo ratio præmiandi; quod præstat divina bonitas, prout continet eminenter honestates objectivas misericordiæ & iustitiæ creatæ.

17. Ad confirmationem dicendum bonitatem divinam absolute sumptam, & ut Deo convenientem, movere & specificare dilectionem Dei, respectivè verò consideratam, & prout est ratio remunerandi, & subveniendi alienæ miseriæ, specificare attributum iustitiæ, & misericordiæ: quæ diversitas sufficit, ut specificativa horum attributorum, virtualiter differant à specificativo divini amoris.

18. Objicies tertio: Merita movent voluntatem præmiantis, eam inclinando adtribuendum præmium: Ergo merita nostra apud Deum movent ejus voluntatem, eamque inclinant ad præmiandum, & consequenter objectum motivum divinæ voluntatis, non est sola bonitas increata, sed etiam honestas, & bonitas moralis quæ in actibus nostris meritoris invenitur.

Respondeo concessio Antecedente, distinguendo Consequens. Ergo merita nostra movent Dei voluntatem, ut in seipsis considerata, nego: ut in divina bonitate contenta, concedo.

19. Dices, Merita ut in Dei bonitate contenta non habent rationem meriti, cum divina bonitas meritum esse non possit: Ergo si solum movent ut in Dei bonitate contenta, non movent divinam voluntatem ut merita, & consequenter non salvatur honestas iustitiæ in divina voluntate.

Respondeo distinguendo Antecedens, ut in Dei bonitate contenta formaliter, concedo: eminenter; nego. Et sub eadem distinctione, distinguo Consequens. & nego Consequentiam. Etenim ut in divina voluntate honestas iustitiæ salvetur, sufficit illam moveri à bonitate divina, ut eminenter merita nostra continent, cum ex hac sola motione sufficienter distinguatur à quavis alia virtute.

20. Dices rursus: Sicut merita movent Dei voluntatem ut præmiat, ita demerita illa movent ut puniat: Atqui demerita non movent ut in Dei bonitate contenta; sed ut in seipsis inspecta: Ergo idem est dicendum de meritis. Probatur Minor: Demerita, utpote moraliter mala, nec formaliter, nec eminenter continentur in divina bonitate: Ergo non possunt movere divinam voluntatem, ut in Dei bonitate contenta.

Respondeo concessio Majori, negando Minorem. Ad probationem dicatur dupliciter posse considerari demerita: uno modo entitativè, alio modo secundum honestatem objectivam, sub qua iustitiam punitivam specificant. Primo modo inspecta, sunt mala, & per consequens non contenta in divina bonitate. Secundo autem modo sumpta, non sunt mala, sed bona objectivè. Nam sicut Deus, entitativè suprema bonitas est, prout autem terminat odium, objectivè malus est. Ita demerita, licet entitativè sint mala, prout tamen iustitiam punitivam specificant, objectivè bona sunt; ac per consequens sic sumpta possunt in di-

vina bonitate eminenter contineri, & possunt sic contenta Deum ad puniendum movere.

Objicies quarto: Si Deus in amore creaturarum rationalium, haberet pro fine & objecto motivo suam bonitatem, illas non amaret amore amicitia, sed concupiscentiæ: Consequens est falsum, & contra D. Thomam 2. 2. quæst. 27. art. 1. Ergo &c. Sequela Majoris probatur: Si Deus in amore creaturarum rationalium haberet pro fine & objecto motivo suam bonitatem, amaret illas propter seipsum: Sed amare aliquid propter se, est illud amare amore concupiscentiæ. Ergo Deus creaturas rationales non amaret amore amicitia, sed concupiscentiæ.

Respondeo negando sequelam Majoris, ad cuius probationem, distinguo Majorem. Amaret creaturas rationales propter seipsum, id est propter commodum & utilitatem suam, nego. Propter seipsum, id est propter suam bonitatem, quæ in nobis bona causat, & ordinat nos in seipsum tanquam in ultimum finem, concedo. Similiter distinguo Minorem, distinctione Majoris, & nego Consequentiam. Ut enim creaturas rationales terminent amicitiam Dei, non requiritur quod amentur propter se tanquam propter ultimum finem, aliàs omnis amicitia circa homines esset moraliter defectuosa, quia constitueret ultimum finem in creatura. Sufficit ergo ad amicitiam, quod amicus velit bonum amico propter seipsum, eo modo quo ille est capax, & secundum regulas honestatis & concordantiæ; & quia creatura non est capax quod sit finis Dei, neque perfectio illius, sed potius eius perfectio consistit in ordinari ad ipsummet Deum tanquam in ultimum finem, & ab illo perfici; hinc est quod salvatur perfecta amicitia Dei erga homines, licet Deus amet illos propter se tanquam propter ultimum finem; quia cum maximum bonum nostrum sit ordinari in Deum tanquam in ultimum finem, amando nos in ordine ad seipsum, amat nos propter bonum nostrum.

Objicies quinto: Si ob aliquam rationem bonitas divina esset objectum formale motivum divinæ voluntatis, & non creaturæ, esset quia bonitas divina habet rationem finis, creaturæ verò sunt media ad eam ordinata: Sed falsum est quod creaturæ habeant rationem medii in ordine ad bonitatem divinam: Ergo hæc ratio falsum supponit Maior constat supra dictis, Minor probatur. Eatenus aliquid habet rationem medii, quatenus conducit ad finis affectionem: Sed creaturæ non conducunt ad affectionem bonitatis increatæ, cum illa non dependeat à creaturis: Ergo non habent rationem medii in ordine ad illam.

Respondeo concessio Majori, negando Minorem, ad cuius probationem dicendum est, in mediis duplicem respectum ad finem reperiri: nempe dependentiæ à fine in ordine intentionis, quatenus in illo ordine amantur ratione finis; & conducentiæ ad finem, & causalitatis ejus, seu influxus in ipsum, in ordine executionis. Creaturæ ergo respectu Dei non sunt media sub utraque ratione, aliàs Deus finis in dependens non esset, sed tantum sub prima, quatenus diliguntur ratione bonitatis divinæ, ut participanda à creaturis: quia tamen divina bonitas est omnino à creaturis independens, creaturæ non habent respectu illius habitudinem conducentiæ, aut habitudinem causæ.

§. IV.

Alia argumenta solvuntur.

Contra secundam conclusionem, in qua statuitur, obiectum formale terminativum divinæ voluntatis esse etiam bonitatem divinam & increatam, non verò bonum ut sic, ut abstrahens à creatura & increato arguitur primo. Obiectum aliquod terminativum alicuius potentie, continere debet omnia objecta particularia quæ possunt ab illa attingi, & de illis prædicari, ut patet institutione facta in omnibus potentiis, & habitibus. Sed divina bonitas non habet illas conditiones, illam enim non continet creaturas, ad quas divina voluntas se extendit, nec de illis prædicatur, bene autem ratio boni ut sic, ut abstrahens à creatura & increato: Ergo hæc, & non illa, est obiectum aliquod terminativum voluntatis divinæ. Ad id potest, quod ratio boni ut sic, est prior bonitate divinæ & increata, utpote magis abstracta & universalis.

Respondet distinguendo Majorem, debet continere omnia objecta particularia, continentia formalia, aut eminentia: concedo Majorem: continentia determinate formali, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Bonitas divina non continet bonitatem creatam, continentia formali, & eminentia causali, & eminentia, nego. Cum enim sit prima causa, & prima mensura totius bonitatis creatæ & participatæ à rebus, eminentissimo & actualissimo modo continet omnne bonum creatum ad quod divina voluntas se extendit.

Ad illud quod subjungitur, nempe quod obiectum formale debet prædicari de omnibus objectis materialibus, etiam distinguendum est, debet prædicari, vel in recto, vel in obliquo, concedo: in recto semper, nego. Ut constat in Theologia, cuius obiectum formale adæquatum est Deus sub ratione Deitatis, qui tamen non prædicatur in recto, sed tantum in obliquo, de Angelis & hominibus, aliisque objectis materialibus ab ipsa consideratis.

Ad aliud quod additur, licendum est, quod ratio boni ut sic non est prior bonitate divinæ, prioritate perfectionis, sed tantum prioritate prædicationis. Quando enim præcipuum analogatum continet perfectionem omnium aliorum, ratio communis non est perfectior illo, ut patet in sano cuius ratio communis non est prior, nisi tantum prædicatione nominis, quia scilicet prædicatur de omnibus analogatis. Ratio autem obiecti voluntatis divinæ, debet esse prima prioritate perfectionis, quia bonum, in quantum perfectum, terminat actum voluntatis, non autem in quantum abstractum.

Arguitur secundo contra eandem conclusionem. Voluntas divina vult & amat creaturas, non solum quatenus sunt in Deo, & pro ut in divina bonitate continentur, sed etiam ut sint in se ipsis; ut enim docet D. Thomas hic art. 3. ad 4. voluntas fertur ad ipsas res ut sunt in seipsis. Ergo creaturæ ratione sui terminant divinam voluntatem, & non solum ratione bonitatis divinæ; & consequenter ratione sui pertinent ad eius obiectum formale terminativum.

Respondet concessio Antecedente, negando Consequentiam. Licet enim Deus non solum velit & amet suam bonitatem, sed etiam creaturæ.

Aras secundum ultimas illarum differentias; non tamen amat illas propter seipsas, nec propter creatam bonitatem quam in se habent, sed propter bonitatem increatam quæ ab eis participatur, sicut licet illas cognoscat in seipsis distincte, & in particulari, non tamen immediate, sed mediante essentia divina in qua tanquam in causa, eminentissimo, & perfectissimo modo continentur, ut in Tractatu de scientia Dei fusè declaravimus.

Arguitur tertio: Fides, spes, charitas, sunt participationes cognitionis & amoris divini; & tamen, etsi earum obiectum formale motivum sit divinum, non tamen illarum obiectum formale terminativum. Nam fides v. g. ex motivo divinæ revelationis credit non solum mysterium Trinitatis & Incarnationis, sed etiam carnis Resurrectionem. Et charitas ex motivo divinæ bonitatis, non solum diligit Deum, sed etiam creaturas: Ergo idem de divina cognitione, & volitione dici debet.

Respondet negando Antecedens, quantum ad secundam partem: nam in virtutibus Theologicis, non solum ratio motiva, seu sub qua, sed etiam ratio qua, seu terminativa, debet esse divina formaliter; quia ratio qua & sub qua debent inter se proportionari. Unde obiectum formale terminativum fidei, est Deus, sub ratione primi veri, & obiectum formale terminativum charitatis, Deus sub ratione summi boni, non verò aliquid abstrahens a Deo & creaturis. Neque obstat quod fides se extendat ad mysteria creata, & charitas ad dilectionem proximi; quia talia objecta non attingunt nisi in ordine ad Deum & ratione habitudinis, quam dicunt ad illum, & nisi quatenus in eis aliquid divinæ veritatis aut bonitatis relucet.

Arguitur quarto contra ultimam conclusionem. Si creaturæ essent obiectum materiale terminativum divinæ volitionis, sequeretur quod volitio Dei libera, à creaturis dependeret, & quod ex creaturis aliqua perfectio Deo accresceret: Utrumque est falsum, ut patet: Ergo &c. Sequela Majoris, quantum ad primam partem, probatur. Illud dependet ab alio quod sine illo nequit existere. Sed si creaturæ sint obiectum materiale divinæ volitionis, amor Dei liber, absque creaturis dilectis existere non potest: Ergo ab illis dependet. Secunda etiam pars suadetur. Quælibet potentia perficitur per hoc quod se extendat ad objecta particularia, ut patet in scientia, quæ tanto est perfectior, quanto ad plura objecta particularia & materialia se extendit. Ergo si creaturæ sint objecta materialia & secundaria divinæ volitionis, amor divinus per extensionem ad illas perficietur: & sic ex creaturis aliqua perfectio Deo accrescet.

Respondet negando sequelam Majoris, quantum ad utramque partem. Ad probationem primæ, nego Majorem: quod etiam unum non possit existere sine alio, non sèper oritur ex dependentia sed quandoque ex sola connexionione, ut constat in relativis, quorum unum sine alio nequit existere; & tamen unum ab alio non dependet, cum sint simul cognitione & natura. Contra etiam in divina omnipotentia, quæ non potest existere sine possibilitate creaturarum, & tamen non dependet ab illis, ac proinde ex eo quod amor liber efficac creaturarum, sub ratione amoris liberi sine creaturis non detur, male colligitur dependentia illius à creaturæ.

Disp. 2. art. 3. §. 2. 27.

28.

29.

30.

et in Bibli...

à creaturis existentibus, aut futuris. Ad probationem secundæ partis, distinguo Antecedens: quælibet potentia perficitur per extensionem ad objecta particularia; quando in objecto primario non relucet infinita perfectio, concedo: quando relucet, nego: Cum igitur in objecto primario divinæ voluntatis, reluceat summa & infinita perfectio, non potest perfici ex amore creaturarum, & extensione ad objecta materialia & secundaria.

31. Instabis: In objecto specificativo voluntatis creatæ, omnis ratio bonitatis reperitur; ejus enim objectum specificativum est bonum ut sic, quod continet omnem bonitatem creatam & increatam, & tamen hoc non tollit, quin per extensionem ad objecta materialia & secundaria perficiatur: Ergo similiter, etsi in objecto specificante voluntatem divinam, contineatur omnis perfectio, hoc non obstabit, quin ei ex amore creaturarum, aliqua perfectio possit accrescere.

32. Respondeo concedendo Antecedens, & negando Consequentiam, & paritatem. Ratio, discriminis est, quia licet bonum in communi, quod est objectum specificativum voluntatis creatæ, contineat omnem perfectionem suorum particularium objectorum, continet tamen illam solum confuse, & imperfectè, non verò actu, distinctè, & perfectè; & ideo acquirit novam perfectionem ratione sui actus novi, & ex eo quod de novo, expressè, & directè ad particulari objectum terminatur. In divina verò voluntate secus contingit, quia divina bonitas actualissimè & eminentissimè modo continet omnem rationem bonitatis; imò bonitates creatas perfectiori modo continet, quam in ipsis creaturis reperiantur. Unde ex eo quod divina voluntas ad ipsam divinam bonitatem terminetur, habet omnem excogitabilem perfectionem intra lineam voluntatis, & consequenter ex eo quod ad creaturas terminetur, nulla ei accrescit perfectio.

33. Arguitur ultimò contra eandem conclusionem. Creaturæ nõ possunt terminare divinam volitionem: Ergo neque esse ejus objectum materiale terminativum. Consequentia patet, Antecedens probatur. Quod non est bonum, non potest terminare volitionem divinam, sicut quod non est visibile, non potest actum potentie visivæ terminare; & similiter de aliis objectis cujuscumque potentie, vel habitus: Sed creaturæ non sunt bonæ ante volitionem divinam, cum illa sit causa virtus bonitatis & perfectionis in rebus, ut supra retulimus ex D. Thoma: Ergo nequeunt illam terminare.

34. Respondeo negando Antecedens, ad cuius probationem, distinguo Majorem. Quod non est bonum in aliquo priori *in quo*, non potest terminare divinam volitionem, concedo. Quod non est bonum, solum pro aliquo priori natura & instantis *à quo*, nego. Similiter distinguo Minorem: creaturæ non sunt bonæ ante divinam volitionem, si *ante* dicat prioritatem instantis *à quo*, concedo: si dicat prioritatem instantis *in quo*, nego.

Explicatur: Sicut si potentia visiva esset efficax ad faciendum suum objectum, etsi pro priori *à quo* non intelligeretur objectum existens ante visionem, quia tamen poneretur in re. in eodem instanti in quo fieret ipsa visio, tanquam terminus ejus, illa tunc esset necitativa intuitiva, quia terminaretur ad rem ut existentem. Ita similiter dicendum est de volitione divina: licet enim illa præ-

A supponatur prioritate *à quo* ad bonitatem creatam quam causat, hoc tamen non impedit quin ad illam possit terminari; quia ad hoc sufficit, quod talis bonitas ponatur, in rebus, pro eodem signo, & instanti *in quo*.

Vel secundò respondeo, quod sicut in intellectu distinguitur dictio & contemplatio: dictio tanquam faciens verbum, contemplatio verò intelligens in verbo dicto objectum. Ita in voluntate divina potest distingui, quod sit productiva bonitatis creatæ, & quod sit volitiva illius; & prima ratio præsupponitur ut faciens objectum, secunda verò ut amans objectum jam factum: quia etsi utraque ad voluntatem pertineat, non tamen eodem modo, sicut de dictione & contemplatione respectu intellectus, communiter docent Philosophi in libris de anima.

ARTICULUS II.

An Deum diligat se necessario, non solum quoad specificationem, sed etiam quoad exercitium?

SUPpono primò, quod amor alicujus objecti duobus modis potest dici & esse necessarius. Primò quoad specificationem, quando scilicet voluntas est ad illud ita determinata, ut non possit illud odio habere, sed si in illud tendat, debeat in illud ferri per actum prosecutionis seu amoris: qualiter voluntas nostra est determinata ad bonum ut sic, & ad beatitudinem in communi. Alia dicitur necessitas quoad exercitium, quando scilicet voluntas ita est determinata circa aliquod objectum, ut non possit ab illius amore cessare: quo pacto Beati necessitantur in patria, ad Deum semper & continuò diligendum.

Suppono secundò, quod Deus suam bonitatem diligit necessario, saltem quoad specificationem; cum enim in illa nulla ratio mali seu inconvenientis proponi possit ab intellectu divino, si aliquem actum voluntatis eliciat circa illum, debet esse actus amoris & prosecutionis. Solum ergo restat difficultas, utrum etiam eam diligit necessariò quoad exercitium? & an ratio qua D. Thomas utitur hic art. 3. efficaciter id ostendat?

§. I.

Duplici conclusione utraque difficultas resolvitur.

Dico primò, Deum propriam bonitatem diligere necessariò, utraque necessitate: id est, & quoad specificationem, & quoad exercitium.

Probatur conclusio, Primò quia Spiritus Sanctus procedit ex amore divinæ bonitatis: Atqui processio Spiritus Sancti non est contingens, sed omnino necessaria; Ergo & amor divinæ bonitatis.

Secundò, Deus necessariò & essentialiter est beatus: Sed amor bonitatis divinæ ad beatitudinem Dei requiritur: Ergo talis amor est omnino necessarius in Deo.

Tertiò, Omnis perfectio quæ in creaturis reperitur, si imperfectionem in suo conceptu essentialiter non dicat, convenit Deo: aliàs summè perfectus essentialiter non esset. Sed amor bonitatis divinæ in creatura intellectuali invenitur, & in suo conceptu formali nõ dicit imperfectionem: Ergo essentialiter convenit Deo, & consequenter non potest

potest non convenire. Ex quo ulterius sequitur, A
illum esse necessarium, nedum quoad specifica-
tionem, sed etiam quoad exercitium. Quo argu-
mento usus est D. Thomas 1. contra Gent. cap.
80. in fine

39 Dices, Si haec ratio valeret, probaret etiam quod
amor creaturarum necessarium est in Deo, quia
etiam illis amor reperitur in creatura rationali,
& imperfectionem non dicit; aliàs nec liberè pos-
set Deo convenire.

Sed negatur sequela, ad cuius probationem di-
cendum est, quod licet amor creaturarum non di-
cat imperfectionem in absoluta sui convenien-
tia, bene tamen, in sui convenientia necessaria &
essentia: quia maxima imperfectio est, subje-
ctum necessitari ad amorem ab objecto finito &
limitato.

40 Deo secundo, rationem D. Thomae efficaci-
ter ostendere, Deum amare se necessarium, non
solum quoad specificationem, sed etiam quoad
exercitium.

Probat conclusio explicando illam ratio-
nem. Si ergo habet S. Do. Cor hic art. 3. *Voluntas
divina necessariam habitudinem habet ad bonitatem
suam, quae est proprium eius obiectum: unde bonita-
tem suam Deus ex necessitate vult, sicut & voluntas
nostra vult beatitudinem, & qualibet alia potentia
habet necessariam habitudinem ad proprium & princi-
pale obiectum, sicut visus ad colorem, quia de sui ra-
tione est ut in illud tendat.* Ex quibus verbis sic po-
test formari ratio. Quaelibet potentia ad suum
objectum primarium debite applicatum, omni-
que impedimento secluso, fertur necessarium, non
solum quoad specificationem, sed etiam quoad
exercitium; ut constat in potentia visiva, respec-
tu coloris lucidi, & in nostra voluntate, respec-
tu beatorum finis: Sed obiectum formale prima-
rium voluntatis divinae, est divina bonitas, ei
cognitione clara intuitiva, & comprehensiva ap-
plicata, ipsique identificata, nec potest impedi-
mentum adesse: Ergo suam bonitatem Deus dili-
git necessarium utraque necessitate.

41 Alter proponi potest ratio D. Thomae, & sic
formari. Quaelibet potentia habet necessariam
habitudinem ad suum obiectum, juxta suam natu-
ram: Ergo & divina voluntas secundum suam
naturam debet dicere necessariam habitudinem
ad proprium obiectum: Sed natura voluntatis
divinae est ferri ad obiectum in actu secundo,
cum sit actus purus: omnique potentialitatis ex-
pers: Ergo de ratione illius est attingere obje-
ctum necessarium, non solum quoad specificatio-
nem, sed etiam quoad exercitium.

§. II.

Solvantur objectiones.

42 Obijcies primò contra primam conclusio-
nem, D. Thomae de potentia q. 10. art. 2.
ad 5. docet Spiritum Sanctum liberè procedere:
Sed Spiritus Sanctus procedit ex amore divinae
bonitatis: Ergo talis amor est liber, non verò ne-
cessarius.

Respondeo D. Thomam debere intelligi de li-
berate, ut opponitur coactioni, non verò ut op-
ponitur necessitati; quia voluntas, ut dicitur 1. 2.
q. 6. art. 4. in nullo actu potest cogi, licet in ali-
quibus ne cessitari possit.

43 Obijcies secundo: Modus operandi perfectior
est Deo attribuendus: Sed perfectior modus ope-
randi est operari liberè, & cum dominio sui actus,

Tom. I.

quàm necessarium, & sine tali dominio. Ergo Deus
non necessarium, sed liberè seipsum diligit.

Respondeo concessa Majori, distinguendo
Minorem. Perfectior modus operandi est opera-
ri liberè, respectu objecti limitati, & in quo non
relocet omnis ratio boni, concedo Minorem.
Respectu objecti infiniti, in quo relocet ratio
summi boni, adaequantis totam capacitatem vo-
luntatis, nego Minorem. Vel etiam dici potest,
quod modus operandi liberè est perfectior modo
operandi necessarium, quando talis necessitas ori-
tur ex imperfecta cognitione objecti, ut contin-
git in brutis; secus verò quando procedit ex per-
fectissima cognitione objecti in quo apparet ratio
summi boni, ut contingit in amore Dei & Bea-
torum.

44 Obijcies tertio contra secundam conclusionem.
Obiectura ut obiectum, solum habet specificare
potentiam, ac proinde illam solum determinare,
& necessitare quoad specificationem, non verò
quoad exercitium: Ergo ex eo quod voluntas di-
vina necessariam habet habitudinem ad bonita-
tem suam, quae est proprium ejus obiectum,
non rectè inferitur, Deum se amare necessarium,
tam quoad specificationem, quàm quoad exer-
citurium.

45 Respondeo primò: Quod licet obiectum secun-
dum se absolute consideratum, habeat solum spe-
cificare potentiam, & eam determinare ac neces-
sitare quoad specificationem; si tamen illud sit
debite applicatum, & omni impedimento careat,
ut contingit in proposito, illam determinat ac neces-
sitat, non solum quoad specificationem, sed
etiam quoad exercitium. Ut constat in exemplo
coloris debite applicati potentiae visivae, quo uti-
tur D. Thomas, & in essentia divina clare visa,
quae quia est obiectum debite applicatum volun-
tati Beatorum, illam determinat, & necessitat ad
amorem beatificum, qui necessarius est non solum
quoad specificationem, sed etiam quoad
exercitium.

46 Respondeo secundo, dato Antecedente, ne-
gando Consequentiam, quia, ut supra diceba-
mus, quaelibet potentia habet necessariam habi-
tudinem ad suum obiectum, juxta suam naturam
& conditionem: unde si illa sit actus purus, &
semper debeat ferri in actu secundo ad suum ob-
jectum, necessitatur & determinatur ad illud, non
solum quoad specificationem, sed etiam quoad
exercitium; & ideo cum divina voluntas sit actus
purus, & omnis potentialitatis expers, ex eo
quod illa necessariam habeat habitudinem ad
suum obiectum, rectè inferitur Deum suam boni-
tatem amare necessarium, tam quoad specificatio-
nem, quàm quoad exercitium.

ARTICULUS III.

*An Deus diligat necessario creaturas ex-
istentes & futuras?*

§. I.

Quibusdam praemisibus difficultas resolvitur.

47 Circa hanc difficultatem multiplex versatur
sententia. Prima est aliquorum quos suppresso
nomine refert D. Thomas 2. contra Gentes cap.
23. asserentium Deum necessarium quoad specifica-
tionem, & quoad exercitium diligere creaturas
existentes. Quam sententiam dicit Ferrariensis te-
nuisse Aristotelem, Avicennam, & Commentatorem,
CCc ij alle-

Asserentes Deum non operari ex arbitrio libero, sed ex necessitate naturæ. Secunda sententia est aliorum asserentium (ut dicunt Salmanticenses) Deum velle creaturas existentes necessarium quoad specificationem, non quoad exercitium. Tertio alii dicunt, Deum nec liberè, nec necessario diligere creaturas futuras. Alii denique utramque libertatem respectu creaturarum existentium & futurarum, in divina voluntate, agnoscunt. Pro resolutione.

47. Dico primò: Deum non solum amare res existentes, sed etiam futuras.

Probatur primò: Prædestinatio electorum est ab æterno, & ante mundi constitutionem, ut dicit Apostolus, ac proinde non terminatur ad creaturas ut existentes, sed ut futuras: At in prædestinatione includitur specialis Dei dilectio erga electos, juxta illud Malach. 1. *Iacob dilexi*, & Jerem. 31. *In charitate perpetua dilexi te*. Item Psal. 102. dicitur quod misericordia Dei erga electos est *ab æterno, usque in æternum*: id est (ut explicant SS. Patres) *ab æterno prædestinationis, usque in æternum glorificationis*: Ergo amor Dei terminatur non solum ad creaturas existentes, sed etiam ad futuras.

Probatur secundò: Diligere est velle bonum: Sed Deus rebus futuris vult aliquod bonum, scilicet existentiam in aliqua differentia temporis habendam: Ergo illas diligit. Addo quod creaturæ futuræ, cum dicant ordinem ad existentiam, sunt bonæ bonitate formali, ac proinde objectum congruum divinæ dilectionis.

48. Dico secundò: Deum non amare necessario, sed liberè, creaturas existentes, aut futuras.

Probatur primò: *Deus operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*, ut ait Apostolus ad Ephes. 1. At quod ex consilio operatur, non volumus necessario, sed liberè (nequit D. Thomas hic art. 3. in argumento *sed contra*) Ergo Deus non ex necessitate, sed liberè diligit creaturas existentes, aut futuras.

49. Probatur secundò: Si Deus necessario diligeret creaturas, mundus fuisset ab æterno: Sed hoc est contra fidem, ut constat ex illo Genes. 1. *In principio creavit Deus celum & terram*: Ergo &c. Sequela Majoris est evidens: Tum quia libertas creationis sumitur ex libertate voluntatis, quæ est primum liberum, & ex qua ad alias potentias omnis derivatur libertas. Tum etiam quia cum potentia Dei exequens, non possit efficaciæ ejus voluntati resistere, si necessario divina voluntas veller creaturas, necessario etiam potentia ejus executiva illas produceret, & consequenter ab æterno, & non in tempore.

Probatur tertio: Ad perfectionem divinæ voluntatis pertinet amare quodlibet objectum, secundum meritum ipsius: Sed nulla creatura exigit amorem necessarium, tum quia non est bonum infinitum, tum etiam quia non habet necessariam connexionem cum Deo: Ergo nulla creatura necessario ab illo diligitur.

51. Denique eadem veritas suaderi potest ratione D. Thomæ hic art. 3. Ea quæ sunt ad finem, volentes finem, non volumus necessario, nisi talia sint ut sine illis non subsistere nequeat. Quia enim ad conservationem vitæ, cibum necessarius est, volentes conservationem vitæ, necessario volumus cibum; & e contra quia ad iter agendum equus non est necessarius simpliciter, volens iter agere, non ideo necessario vult equum. Sed bonitas divina, quæ à Deo amatur ut finis, à crea-

turis non dependet, & sine illis potest subsistere. Ergo Deum velle creaturas, non est necessarium, sed liberum.

§. II.

Solvuntur obiectiones.

Objicies primò contra primam conclusionem: In tantum Deus diligit creaturas, in quantum illis communicat esse & bonitatem: Sed rebus futuris, Deus nec esse, nec bonitatem communicat: Ergo eas non amat.

Respondeo cum D. Thoma 3. ad Annibal. dist. 22. quæ unica art. 3. quod dilectio divina creaturarum dupliciter potest accipi: uno modo pro actu dilectionis interioris alio modo pro actu exteriori. Diligere primo modo, idem est ac velle creaturæ bonum, suo tempore ponendum in executione: secundo modo, est velle bonum actu, seu actualiter illi bonum impendere. Amor primo modo consideratus dicit intentionem ponendi creaturas in executione; secundo vero modo importat actualem illarum efficientiam, unde primo modo consideratus, est ab æterno, secundo vero modo, solum in tempore, non ex parte actus, sed ex parte terminationis, ut infra dicemus. Ad argumentum ergo in forma respondeo, distinguendo Majorem: In tantum Deus diligit creaturas amore externo, & effectivo existentie illarum, concedo. Amore interno, & decreto futuritionis illarum, nego. Ad hunc enim amorem, sufficit quod Deus decreverit communicare creaturis bonitatem, & existentiam in aliqua duratione futura.

Objicies secundò contra secundam conclusionem, Deus amat necessario suam bonitatem infinitam: Ergo & creaturas. Consequenter probatur primò, quia ille qui vult finem, ex suppositione talis volitionis, necessario vult media ad illum ordinata, unde cum divina bonitas sit finis creaturarum, si Deus illam necessario diligit, non potest liberè amare creaturas. Secundo probatur idem Antecedens. Deus eodem actu quo amat necessario suam bonitatem, ut est finis creaturarum, amat etiam creaturas, ut media ad illam ordinata: Sed idem actus non potest simul esse necessarius & liber: Ergo Deus non potest liberè diligere creaturas.

Respondeo negando Antecedens, ad cuius primam probationem, distinguo Majorem: Qui vult finem dependentem à mediis, concedo; ab illis independentem, nego. Licet autem divina bonitas sit finis creaturarum, ab illis tamen non dependet. Ad secundam probationem dicendum est, quod idem actus divinæ voluntatis, etiam virtualiter indistinctus, ob suam eminentiam potest simul esse necessarius & liber, secundum diversas illius terminationes: necessarius quidem per ordinem ad divinam bonitatem, ut objectum primum; liber verò, per ordinem ad creaturas, tanquam objecta materialia & secundaria, ut constabit ex dicendis disputatione sequenti.

Objicies tertio: Sicut Deus alia à se intelligit, intelligendo essentiam suam, ita etiam alia à se vult, volendo bonitatem suam, ut ait D. Thomas hic art. 2. ad 2. Sed creaturæ à Deo necessario cognoscuntur in essentia divina tanquam in causa: Ergo & necessario ab illo diliguntur.

Respondeo datà Majori, distinguendo Minorem: Creaturæ à Deo necessario cognoscuntur, creaturæ.

creaturæ possibilis, concedo; existentis, vel futuri, nego. Licet enim scientiæ rerum possibilium in Deo, quæ simpliciter intelligentiæ nuncupatur, sit naturalis & necessaria, utpote antecedens omni decreto divinæ voluntatis; scientia tamen futurorum & existentium, cum sit innixa decreto, ac in eo fundata, est libera, ut in Tractatu de scientia Dei ostendimus.

A amari à Deo quo ipse seipsum diligit; si quidem prout sic consideratæ, sunt ipsemet Deus, sed loquimur de illis secundo modo consideratis, & quarimus, an in illo esse objectivo in quo cognoscuntur ab intellectu divino, amenturetiam à divina voluntate? Quod ut magis explicetur, & status difficultatis magis aperiatur.

Suppono tertio tanquam certum apud omnes, Deum possibilium non amare amore efficaci, seu effectivo: id enim Deus diligit amore prædicto, cui communicat aliquid bonum. At purè simplicibus nullam bonitatem communicat, cum decreverit illa nunquam extra causas ponere: Ergo illa non diligit amore efficaci, seu effectivo. Solum ergo difficultas est, an ad creaturas possibilis terminetur voluntas divina per amorem simplicis complacentiæ.

Partem affirmativam tenent Scotus, Fonseca, Vazquez, Arrubal, Herice, Ruiz, alique Recentiores; quibus ex Thomistis adhæret Marcus à Serra in Commentario art. 2. quæ sequentis. Negantem verò communiter defendunt alii Discipuli D. Thomæ, quibus subscribit Suarez in Metaph. disput. 30. sect. 6.

60.

ARTICULUS IV.

An Deus amet Creaturas possibilis!

§. I.

Præmittenda.

§. II.

Resolutio difficultatis.

Dico igitur: Creaturæ possibilis nullo modo amantur à Deo.

Hanc conclusionem probant aliqui, primo quia amor Dei erga creaturas non est affectivus, sed effectivus, & infundens bonitatem in rebus, ut docet D. Thomas quæ sequenti art. 2. Unde cum circa possibilis, in quantum hujusmodi, Deus nihil efficiat, & nullam eis perfectionem aut bonitatem infundat, inde colligunt Deum non amare creaturas possibilis. Secundo probant, ex eo quod amare est velle bonum: Sed Deus nullum bonum vult creaturis possibilibus, cum decreverit nunquam illas ponere extra causas, in quo includitur carentia omnis boni: Ergo illas non diligit. Tertio probant, quia objectum amoris est bonum: creaturæ autem possibilis carent omni bonitate, quia nec existunt, nec dicunt ordinem ad existentiam ut in aliqua differentia temporis habendam: Ergo non diliguntur à Deo.

61.

Verum tres illæ rationes quibus illi Recentiores præcipue innituntur, non videntur efficaces, nec solidæ; quia duæ primæ solum probant Deum non diligere res possibilis amore efficaci, seu effectivo, quod concedunt Adversarii; non tamen ostendunt, voluntatem divinam per amorem simplicis complacentiæ ad eas non terminari; de quo solum procedit præsens difficultas & controversia, ut in tertia suppositione annotavimus. Tertia verò supponit falsum, vel saltem aliquid dubium & incertum, quod scilicet res mere possibilis, in statu mere possibilitatis consideratæ, omni bonitate careant: quævis enim certum sit, illas non esse bonas simpliciter, quia nec existunt, nec dicunt ordinem ad existentiam; probabile tamen est, & doctrinæ D. Thomæ conforme, eas esse bonas secundum quid, quatenus sunt perfectæ perfectione essentiali, & nihil illis deest ex prædicatis sibi essentialibus, ut constabit ex dicendis §. sequenti. His ergo rationibus prætermisiss.

62.

Probatur primo conclusio: Si Deus creaturas possibilis diligeret, non liberè, sed necessariò eas

63.

amaret: At in divina voluntate non est ponendus A amor creaturarum necessarius: Ergo Deus non diligit creaturas possibles. Major constabit ex infra dicendis, Minor verò probatur. Primò quia D. Thomas ubicumque de amore creaturarum sermonem instituit, illum liberum esse fateatur, nec alicubi amorem necessarium agnoscit in Deo, præter illum quo seipsum diligit. Unde hic art. 3. universaliter ait, alia à se Deum non necessariò sed liberè vellè. Idem docet 1. contra Gentes, à cap. 81. usque ad 83. Quæst. 23. de verit. art. 4. & de potent. qu. 3. art. 1. & alibi passim.

64. Secundò probatur eadem Minor: Quælibet potentia fertur necessariò quoad specificationem, solum ad rationem formalem sui objecti, non autem ad objecta materialia, & secundaria, ut patet in visu, qui solum necessitatur ad attingendum lucidum aut coloratum, non autem ad videndum arborem vel parietem: Atqui res creatæ, vel creabiles, non pertinent ad rationem formalem & specificativam divinæ voluntatis, sed sunt ejus objecta materialia & secundaria: Ergo non necessariò sed liberè diliguntur à Deo.

Tertiò, Si in voluntate divina esset aliquis amor creaturarum necessarius, Spiritus Sanctus ex illo procederet, cum ex amore Dei naturali & necessariò procedat: Sed hoc non potest dici, ut ostendunt Theologi in materia de Trinitate: Ergo nec illud.

65. Dices, D. Thomas 1. p. qu. 37. art. 2. ad 3. ait, *Sicut pater dicit se & omnem creaturam Verbo quod genuit, ita diligit se & omnem creaturam Spiritu Sancto*: Ergo ex D. Thoma, sicut Verbum producitur ex cognitione rerum possibilem, ita & Spiritus Sanctus ex illarum amore procedit.

Respondeo concessò Antecedente, negando Consequentiam: nam D. Thomas verbis relatis non intendit æquiparare processionem Spiritus Sancti, processionem Verbi, in hoc quòd Spiritus Sanctus procedat ex amore creaturarum possibilem, sicut Verbum ex illarum cognitione, sed tantum quantum ad hoc, quòd sicut Pater dicit se & omnem creaturam, Verbo sufficienter representante omnem creaturam, ita se & omnem creaturam diligit Spiritu Sancto impellente in amorem creaturarum, quia Spiritus Sanctus procedit ut amor bonitatis primæ & increatæ, quæ est Deo ratio diligendi se & creaturas, non quidem possibles, quia incapaces sunt, sed existentes & futuras.

66. Si infes, & opponas, D. Thomam asserere Patrem & Filium diligere omnes creaturas Spiritu Sancto, sicuti Pater dicit omnes creaturas Verbo: At Verbum non solum creaturas existentes, vel futuras, sed etiam possibles representat, Ergo etiam Spiritus Sanctus, non solum ad creaturas existentes, vel futuras, sed etiam ad possibles, per modum impulsus inclinatur.

Respondeo explicando & distinguendo Majorem: Omnes creaturas capaces terminandi amorem, concedo Majorem: incapaces terminandi illam, quales sunt creaturæ possibles, nego Majorem, & concessò Minori, nego Consequentiam. Itaque sicut Pater intelligit omne intelligibile Verbo, ita diligit omne diligibile Spiritu Sancto: creaturæ autem possibles sunt intelligibiles, non tamen amabiles; & idcirco Pater illas intelligit Verbo, non tamen illas diligit Spiritu Sancto.

Probatur secundò conclusio ratione à priori: Objectum voluntatis est quidditas rei ut exercitè existens, vel saltem ut dicens ordinem ad existentiam: Ergo quidditates purè possibles, nullum à Deum voluntatis possunt terminare, nec consequenter à Deo amari. Consequentia est evidens. Antecedens probatur multipliciter Primò ex D. Thoma 1. p. quæst. 82. art. 3. in corp. ubi ait: *Objectum intellectus est simplicius & magis absolutum, quam objectum voluntatis*: id est, ut interpretatur Cajetanus, objectum intellectus est quidditas rei sub conceptu quidditatis, voluntatis verò objectum est res prout existens.

Secundò probatur idem Antecedens ratione D. Thomæ. Quòd aliqua potentia nobilior est & immaterialior, eò respicit objectum abstractius: Ergo cum intellectus nobilior sit & immaterialior voluntate, abstractius & nobilior objectum debet respicere: At hæc major abstractio intellectus subsistere nequit, nisi abstracta ab existentia, illamque concernat objectum voluntatis: Ergo &c.

Tertiò probatur ex diverso modo tendendi intellectus & voluntatis: Voluntas enim fertur ad res prout sunt in seipsis, intellectus verò in seipso res contemplantur: Ergo etsi intellectus res purè possibles cognoscere possit, quia illas in se meditat, voluntas tamen eas amare non potest, quia debet ferri ad objectum ut in seipso, creaturæ autem possibles in seipsis non sunt.

Denique idem Antecedens suadetur: Ut enim ait Cajetanus, manifestè experimur, nihil nos impedire quòd non existat sanitas v. g. ut illa intelligatur: in voluntate tamen non ita fit, nullus enim sanitatem desiderat, ut illa præcisè possibilis est, sed ut in re sit, nec in sanitate ut possibilis quispiam delectatur, sed in illa ut existente, vel in se, vel in proxima spe: Ergo signum manifestum est, objectum intellectus esse quidditatem per modum quidditatis; voluntatis verò, rem ut existentem exercitè, vel dicentem ordinem ad existentiam: quòd adeò verum est, inquit idem Auctor, ut etsi intellectus existentiam attingat, sicut voluntas quidditatem aliquam; cum hoc tamen discrimine, quòd intellectus existentiam exercitè per modum quidditatis agnoscit, voluntas verò quidditatem ipsam, non nisi ut existentem, vel dicentem ordinem ad existentiam, attingit.

§. III.

Solutio argumentorum.

Obiicit primò D. Thomas 1. cont. Gentes cap. 84. in fine ait, *Deus non vult nisi ea qua sunt vel possunt esse bona*: Sed res possibles, quamvis non sint, possunt tamen esse bona: Ergo secundum D. Thomam res possibles amantur à Deo.

Respondeo quòd D. Thomas in illo capite solum intendit probare, Deum non amare impossibilia, & ea quæ esse repugnat. Unde quando in fine illius capitis dicit quòd Deus amat ea quæ possunt esse bona, non loquitur de possibili, ut excludit futuritionem, & ordinem ad existentiam, sed solum prout opponitur repugnantis, & impossibili. Quod ut fiat evidentiùs, advertendum est possibile posse sumi duobus modis. Primò strictè & propriè, & prout significat illud quòd continetur solè in potentia cause omnino indifferentis & indeterminatæ ad ejus productorem,

nem. Secundo improprie, & in ampla quadam A
significatione, prout scilicet significat illud,
quod absolute non repugnat; & in hoc secundo
sensu, non verò in primo, ad D. Thoma usurpatur
loco relato.

Objicies secundo: Deus amat suam omnipo-
tentiam: Ergo & creaturas possibles. Conse-
quentia videtur manifesta, quisquis enim amat
aliquid objectum, amat etiam id omne quod
cum illo est connexum, & sine quo non potest
existere. Sed omnipotentia Dei cum possibilitate
creaturarum connexa est, & sine illa nequit exi-
stere: Ergo si Deus amat suam omnipotentiam,
amat etiam creaturas possibles.

Confirmatur primò: Deus amans suam om-
nipotentiam, non potest non complacere in
eius termino & objecto: Sed creaturæ possibles
sunt terminus divinæ omnipotentiae: Ergo Deus
non potest non habere amorem complacentiae
circa illas.

Confirmatur secundo: Deus diligens suam
omnipotentiam, odit negationem possibilitatis
creaturarum: Ergo diligit illarum possibilitatem.
Consequencia patet, nam odio habens unum
contrarium, seu contradictorium, aliud diligit
necessario.

Ad objectionem, concesso Antecedente, nego
Consequentiam. Ad ejus probationem, distin-
guo Majorem: si illud quod conjungitur cum il-
lo sit capax amoris, concedo Majorem: si minus,
nego Majorem. Nam Deus: etsi diligit peniten-
tiam peccatoris, non tamen diligit peccatum sine
quo penitentia stare non potest, quia illud non
est capax amoris. Item qui amat fidem, amat ejus
certitudinem & rationem formalem, non tamen
obscuritatem ei annexam, quia illa capax amoris
non est, unde eum etiam creaturæ possibles, ut
sic, non sint capaces amoris, quamvis illæ sint
connexæ cum divina omnipotentia, non sequitur
quod Deus amando suam omnipotentiam, dili-
get etiam creaturas possibles.

Secundo responderi potest, distinguendo rur-
sus eandem Majorem. Quisquis amat aliquod
objectum, amat etiam illud omne quod cum eo
connectitur à priori, & per modum causæ, aut
conditionis conducentis ut objectum illud sit,
concedo Majorem: si habeat solum cura illo con-
nectionem consequentiae, & à posteriori, & per
modum effectus aut termini illius, nego Mayo-
rem. Possibilitas autem creaturarum non est ratio
à priori divinæ omnipotentiae, sed potius è
contra ista est causa & ratio à priori possibilitatis
creaturarum: unde solum à posteriori, & per
locum extrinsecum (ut ajunt) sequeretur auferri
omnipotentiam, sublatis creaturis possibilibus,
sicut sequeretur à posteriori auferri Solem, ex
ablatione illuminationis.

Ad primam confirmationem distinguo Mayo-
rem: in ejus termino & objecto formali & primo,
concedo Majorem: in ejus termino & obje-
cto materiali & secundario, nego Majorem. Simi-
liter distinguo Minorem: creaturæ possibles
sunt terminus & objectum divinæ omnipotentiae
materiale & secundarium, concedo: formale &
primum, nego: istud enim est ipsa divina ef-
ficientia, ut est ratio factibilium.

Ad secundam confirmationem, nego Mayo-
rem: negatio enim possibilitatis creaturarum
non est capax terminandi odium Dei, quia con-
tradictorium negativum odio habetur ratione
affirmativi, sicut non esse Petri odio habetur,

quia Petrus diligitur: unde cum creaturæ possi-
biles non possint amari, nec illarum negatio po-
test odio haberi.

Objicies tertio: Creaturæ in statu possibilitatis
sunt bonæ, saltem secundum quid, quia habent
suam perfectionem essentialem, suam integrita-
tem, & entitatem, ad quam sequitur bonitas: Er-
go etiam sunt appetibiles, saltem secundum quid,
& consequenter terminare possunt saltem sim-
plicem complacentiam, licet non possint termi-
nare amorem efficacem & absolutum.

Respondent plures ex Thomistis, negando
Antecedens: existimant enim creaturas possibi-
les nullam habere bonitatem; quia bonitas, in-
quiunt, non sequitur ad ens nominaliter sum-
ptum & in potentia, sed solum ad ens partici-
pialiter & in actu.

Hæc tamen responsio non placet: existimo
enim, in via D. Thomæ, creaturas possibles ha-
bere bonitatem, non simpliciter, sed secundum
quid. Moveor primò ad hoc, ex autoritate hu-
jus Sancti Doctoris 3. contra Gent. cap. 20. ubi
ait, *Bonitas quodammodo amplioris est ambitus
quàm ens, propter quod dixit Dionysius cap. 4. de
divinis nominibus, quod bonum se extendit ad existen-
tia & non existentia*: Ergo ex mente utriusque
Sancti Doctoris, in non existentibus bonitas re-
peritur.

Secundo hac ratione: Unumquodque dicitur
bonum, secundum quod est perfectum. Sed crea-
turæ possibles sunt perfectæ perfectione essen-
tiali: Ergo sunt bonæ bonitate essentiali. Major
est certa, & expressa D. Thomæ supra qu. 6. art.
3. in corp. Minor probatur. Creaturis possibili-
bus nihil deest ex prædicatis tibi essentialibus:
Ergo sunt perfectæ perfectione essentiali. Ante-
cedens constat, & Consequencia tenet ex defini-
tione perfecti, quod est illud cui nihil deest in
proprio genere.

Tertio, Bonitas consequitur entitatem: At
possibilibus convenit entitas, cum prædicatio
ista, *ta no est ens*, non minus sit æternæ veritatis,
quàm ista, *homo est animal*: Ergo etiam conveni-
t illis bonitas.

Dices, bonitatem consequi ad ens in actu &
participialiter sumptum, non autem ad ens no-
minaliter: creaturæ autem possibles sunt entia
solum nominaliter, prout scilicet ens importat
quidditatem & essentialiam, non verò participialiter,
& quatenus importat actualitatem & exi-
stentiam.

Sed contra primò: Ens quod est objectum
Metaphysicæ, est ens nominaliter sumptum: Sed
de illo inter alias passiones bonitas demonstra-
tur: Ergo ad ens nominaliter sumptum bonitas
sequitur.

Secundo, Enti nominaliter sumpto convenit
sua integritas, & perfectio essentialis: Ergo &
essentialis bonitas in perfectione & integritate
essentiali consistens.

Tertio Nulla est ratio cur sicut ens duplici illa
gaudet acceptione, secundum quarum unam su-
mitur nominaliter pro essentia & quidditate rei,
& secundum aliam participialiter pro ejus exi-
stentia & ultima actualitate, pariter bonum etiã
eadem duplici acceptione sumi non possit. Ergo
sicut est bonitas consecuta ad ens participialiter,
etiam admittenda erit bonitas consecuta ad ens
nominaliter sumptum.

Denique contra eandem responsionem stare vi-
detur D. Thomas supra qu. 6. art. 3. ubi tripli-
cem

73.

74

75.

plicem perfectionem, & consequenter triplicem bonitatem distinguit: primam proveniente a forma secundum quam aliquid in suo esse constituitur, secundam convenientem rei ratione existentiae, tertiam secundum quam res aliqua suum finem consequitur: Ergo ex illius mente, ad formam constituentem aliquid in suo esse essentiali, sequitur bonitas, ac proinde ad ens nominaliter sumptum.

76. Dices primo, D. Thomam supra qu. 5. art. 3. ad 4. docet quod mathematica non sunt bona, quia cum subsistant separata a materia sensibili, abstrahunt a fine & motu, & consequenter a ratione boni: Ergo ex D. Thomae bonitas supponit subsistentiam & existentiam, ac proinde in rebus mere possibilibus non reperitur.

Respondeo primo, D. Thomam loqui de bono simpliciter, ac proinde nobis non aduersari, qui bonitatem solum secundum quid in rebus possibilibus agnoscimus.

Respondeo secundo: Quod cum objecta Mathematicarum sint quantitas continua & discreta, prout abstrahunt a materia sensibili, & sub hac abstractione non solum non existant, verum etiam nec possint existere, recte illis prout sic consideratis, bonitas denegatur, quia etsi de ratione bonitatis non sit existentia est tamen de ratione illius, ordo, vel saltem capacitas ad existendum, quae in rebus possibilibus invenitur.

77. Hac ergo solutione praetermissa, aliter principali argumento respondeo, distinguendo scilicet Antecedens: Creaturae in statu possibilitatis sunt bonae, saltem secundum quid: bonitate transcendentali, quae dicit integritatem in proprio ordine, concedo Antecedens: bonitate formali, nego Antecedens, & Consequentiam; appetibilitas enim non consequitur ad primam bonitatem, sed ad secundam, quia non attrahitur voluntas, nisi ab aliqua convenientia, quae sine esse, vel ordine ad illud haberi non potest. Solutio est D. Thomae hic art. 6. ad 1. quod ita procedebat: *Sicut se habet scientia ad verum, ita voluntas ad bonum; sed Deus scit omne verum: ergo vult omne bonum; sed non omne bonum sit, multa enim bona possunt fieri quae non sunt; non ergo voluntas Dei semper impletur.* Cujus argumenti solutionem sic concludit S. Doctor. *Et ideo Deus cognoscit omne verum, non tamen vult omne bonum, nisi in quantum vult se in quo virtualiter omne bonum existit.* Ergo sentit expressè S. Doctor, creaturas posibles esse bonas, & tamen eas non diligere Deo, ut affirmat nostra responsio, quam ex scriptis Reverendissimi M. Godoy desumpsimus.

78. Obijcies quarto: Deus simplici affectu omnibus hominibus salutem desiderat, saluque reprobatorum terminat amorem divinum: At illa salus non est futura, sed solum possibilis: Ergo Dei voluntas simplici amore erga possiblea versatur.

Respondeo concessa Majori, negando Minoram: licet enim salus reprobatorum non sit futura absolutè, est tamen futura respectu voluntatis divinae, inchoative vel conditionate, de quo infra.

79. Quaes, an ex hypothesi quod Deus amaret creaturas posibles, illas necessario, vel libere amaret.

Respondeo quod facta hac hypothesi, Deus non libere, sed necessario illas diligeret. Probat breviter, quia in tali hypothesi, bonitas creaturarum possibilem non esset libera, vel contingens, sed naturalis & necessaria, & haberet ne-

A cessariam connexionem cum bonitate divina. Ergo non libere sed necessario diligeretur a Deo. Consequentia patet, Antecedens probatur. In tali hypothesi bonitas illa antecederet omne liberum decretum divinae voluntatis, & esset in rebus possibilibus, sicut veritas & cognoscibilitas: Sed in rebus possibilibus, est veritas & cognoscibilitas necessaria, ratione cuius terminant scientiam Dei naturalem, quae simplicis intelligentiae nuncupatur: Ergo in tali hypothesi deberet esse in rebus possibilibus bonitas necessaria, quae amorem Dei naturalem & necessarium terminaret: unde data hac hypothesi, non esset ratio cur Spiritus Sanctus non procederet ex amore possibilem, sicut verbum procedit ex eorum cognitione.

B Confirmatur. In tali hypothesi nulla daretur variabilitas aut contingentia in amore Dei, ex parte actus, cum sit divinus & increatus, ac proinde immutabilis; nec ex parte objecti, quia in tali statu creaturae posibles non essent variabiles in bonitate, sicut nec sunt variabiles in veritate & cognoscibilitate, respectu illius status; nam in tali statu non dependerent ab actu libero Dei, sicut dependent in statu existentiae, aut futuritionis: Ergo in tali statu, amor rerum possibilem nullo modo esset liber, sed omnino necessarius.

C Dices cum Scoto: Ex hypothesi quod creaturae posibles haberent bonitatem, ratione cuius essent a Deo diligibiles, talis bonitas non esset infinita: Ergo facta hac hypothesi, Deus non posset necessitari ad diligendas creaturas posibles. Antecedens constat, talis enim bonitas esset bonitas creaturarum, & consequenter finita. Consequentia verò probatur. Voluntas non potest necessitari nisi ab objecto adaequante totam eius capacitatem, & sic ab intellectu proposito: Sed bonitas finita non adaequat totam capacitatem voluntatis divinae, imò nec creaturae: Ergo si in rebus possibilibus esset bonitas finita, illa non posset ad amorem sui necessitare divinam voluntatem.

D Respondeo concessa Antecedente, distinguendo Consequens. Non posset necessitari ex infinitate objecti, concedo. Ex parte infinite adaequatis subjecti attingentis omne quod est cum propria bonitate connexum, nego. Ad probationem Consequentiae, eodem modo distinguenda est Major, & concedenda de necessitate objectiva, neganda verò de necessitate subjectiva. Quae solutio potest explicari & illustrari exemplo scientiae: nam etsi creaturae posibles non habeant veritatem vel scibilitatem infinitam, eo tamen ipso quod deurae sunt cognitionis circa illas, non libere sed necessario debent cognosci, alias cognitio divina infinita non esset, siquidem non attingeret omne cognoscibile. Sic etiam de voluntate divina, in data hypothesi, proportionaliter dici debet.

DISPUTATIO III.

De libertate voluntatis Dei

Q Uod olim dixit Augustinus de peccato originali, nihil esse ad praedicandum notius, nihil ad intelligendum secretius, de libertate Dei, verius affirmari potest.